

[https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-17\(46\)-161-175](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-17(46)-161-175)

УДК 371.13 : 373

Сорочан Тамара Михайлівна,

доктор педагогічних наук, професор,
директор Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Київ, Україна.

 <https://orcid.org/0000-0002-4704-2385>
anprof@ukr.net

Білоношко Олена Вікторівна,

директор Кременчуцької гімназії № 1
Кременчуцької міської ради
Кременчуцького району Полтавської області.
Кременчук, Україна

 <https://orcid.org/0000-0001-9845-0277>
obilonozhko510@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛІВ ЛІЦЕЇВ У СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ

Анотація. У статті сформульовано і обґрунтовано педагогічні умови розвитку професійної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи. Визначено, що педагогічні умови розвитку професійної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи – це цілеспрямовано створене психолого-педагогічне середовище, що сприяє розвитку педагогічної культури вчителів як професійної діяльності в інноваційному освітньому середовищі, і сукупність заходів (засобів, об'єктивних можливостей) освітнього процесу, які забезпечують досягнення мети. До педагогічних умов розвитку професійної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи належать: уніфікація та інтеграція методичної діяльності з розвитку професійної культури вчителів ліцеїв шляхом створення єдиного центру (платформи), що розробляє і планує цю діяльність, керує нею і здійснює постійний моніторинг результативності; створення на базі цієї платформи навчально-методичного середовища, яке мотивує і стимулює вчителів ліцеїв до розвитку професійної культури; організація завдяки цій платформі ефективного обміну досвідом між ліцеями, методичними напрацюваннями у певних галузях знань; активне залучення вчителів ліцеїв до ознайомлення з надбаннями

передової навчально-методичної інноватики. Обґрунтування й розроблення педагогічних умов базується на положеннях системного і компетентнісного наукових підходів. Системний підхід дозволяє визначити педагогічні умови розвитку професійної культури вчителів ліцеїв як цілісну систему. Завдяки компетентнісному підходу реалізується розгляд професійної культури вчителів ліцеїв як сукупності певних компетенцій. Розроблена система педагогічних умов створює необхідне підґрунтя для розвитку професійної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи.

Ключові слова: розвиток професійної культури; вчителі ліцеїв; система методичної роботи; педагогічні умови; психолого-педагогічне середовище; навчально-методична інноватика.

ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Продуктивний розвиток педагогічної культури як високого рівня готовності вчителів ліцеїв до професійної діяльності в інноваційному освітньому середовищі вимагає створення певних педагогічних умов. Науковий аналіз проблеми розвитку педагогічної культури передбачає визначення низки педагогічних умов, які окреслять можливості розвитку педагогічної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічна культура вчителя як наукова проблема є об'єктом численних наукових розвідок: вона досліджується в аспекті теорії та методології освіти [1], [2], [3]; як інтеграційна якість особистості педагога [4]; компонент професійного становлення вчителя [5]; особистісний і соціальний феномен [6]; елемент аксіосфери [7]. Формування професійної культури вчителя пов'язується науковцями з системою методичної роботи [8], адже саме вона створює те середовище, у якому уможлиблюється професійне зростання педагога.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті полягає у визначенні та характеристиці педагогічних умов розвитку професійної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи.

Відповідно до зазначеної мети у статті поставлено такі **завдання**: проаналізувати сучасні підходи до професійної культури вчителя і визначити педагогічні умови її розвитку.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Для визначення та обґрунтування психолого-педагогічних умов розвитку педагогічної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи проаналізуємо зміст та сутність поняття «педагогічні умови».

Розглянемо різні підходи до визначення змісту поняття «педагогічні умови» у педагогіці. У довіднику з професійної педагогіки А. Семенової визначено «педагогічні умови» як обставини, від яких залежить та відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки педагогів, що опосередковується активністю особистості, груп людей [9, с. 243]. О. Дерев'янка зауважує що, педагогічні умови це сукупність обставин, що сприяють побудові освітнього процесу з урахуванням потреб, інтересів, можливостей особистості щодо ефективної професійної діяльності. Варто зазначити також напрацювання А. Литвина, що дають нам визначення й класифікацію педагогічних умов як комплексу спеціально спроектованих генеральних (стрижневих, системотвірних) чинників впливу на зовнішні та внутрішні обставини освітнього процесу та / або особистісні параметри його учасників, які забезпечують цілісність навчання та виховання в інформаційно-освітньому середовищі закладу освіти відповідно до вимог суспільства [10, с. 63]. Т. Гончаренко класифікує педагогічні умови наступним чином: об'єктивні умови, що забезпечують функціонування педагогічної системи, охоплюють нормативно-правову базу сфери освіти, засоби інформації й інше і виступають як одна з причин, що спонукає учасників освітнього процесу до адекватних проявів себе в ній; суб'єктивні умови – впливають на функціонування і розвиток педагогічної системи, відображають можливості учасників педагогічної діяльності, рівень узгодженості їхніх дій, міру особистої значущості, цільових пріоритетів і провідних задумів освіти для тих, хто навчається; загальні умови – сприяють функціонуванню і розвитку педагогічної системи (соціальні, економічні, культурні, національні, географічні та ін.); специфічні умови – особливості соціально-демографічного складу тих, кого навчають, місцезнаходження освітнього закладу, матеріальні можливості закладу освіти, устаткування освітнього процесу, виховні можливості навколишнього середовища [11, с. 108].

Аналіз наукових досліджень дозволяє досягти мети статті, а саме – сформулювати педагогічні умови розвитку професійної культури вчителів у системі методичної роботи.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Для вирішення поставленої мети використано теоретичні методи наукового дослідження: аналіз сучасного стану досліджуваної проблеми у педагогічній та психологічній літературі, типологічний та компаративний аналізи.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

Розвиток педагогічної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи – тривалий і безперервний процес. Свій початок він бере із профорієнтаційної роботи під час навчання у школі на допрофесійному етапі, далі – відшліфовується на етапі професійної підготовки у закладах освіти і триває у безперервній освіті упродовж усього професійного шляху педагогічного працівника. Рушійними силами розвитку педагогічної культури особистості є задоволення професійних, соціальних, ціннісних потреб, які інтеріоризуються у стійкі професійні мотиви.

Вільному розвитку педагогічної культури вчителя сприяє творче середовище закладу освіти. На особливій ролі освітнього середовища наголошено в Концепції нової української школи [12]. Вважаємо, що вимоги щодо оновлення освітнього середовища в новій школі є важливими і при врахуванні переважаючого освітнього середовища ліцею. Погоджуємося, що зміні підлягають фізичне просторово-предметне оточення, програми та засоби навчання; зростає частка проектної, командної, групової діяльності у педагогічному процесі; урізноманітнено варіанти організації освітнього простору в кабінеті, в тому числі електронному. Продуктивним є те, що, крім класичних варіантів, буде використано новітні, наприклад, мобільні робочі місця, які легко трансформувати для групової роботи; виділятимуться окремі приміщення з відкритим освітнім простором; планування і дизайн освітнього простору закладу освіти буде спрямований на розвиток особистості і мотивації її до навчання. Важливою є теза про те, що організація нового освітнього середовища потребує широкого використання нових ІТ-технологій, нових мультимедійних засобів навчання, оновлення лабораторної бази для вивчення предметів природничо-математичного циклу. Важливо, що освітній простір нової української школи не обмежуватиметься будівлею школи. Розвиватиметься інфраструктура для забезпечення різних форм навчання учнів, учителів, батьків і керівників закладів освіти. Формуванню навичок наукової діяльності та винахідництва слугуватимуть сучасні лабораторії, а також програми доступу дітей до

наукових музеїв, обсерваторій, відкритих навчальних курсів та інших ресурсів. Кожна школа матиме у своїй структурі сучасну бібліотеку, яка стане ресурсним осередком і експериментальним майданчиком для учнів і вчителів, забезпечить вільний доступ до якісних електронних підручників, енциклопедій, бібліотек, лабораторій. Таким чином, сучасне реформування системи освіти торкнеться всіх суб'єктів освітнього процесу. Якщо, відповідно до Концепції нової української школи, в такому середовищі перебуватимуть учні, то неминуче зростають вимоги до організації освітнього середовища професійного розвитку вчителів.

З концепцією НУШ суголосна Концепція розвитку педагогічної освіти [13]. У цьому документі формулюються нові підходи до підготовки вчителів, завдяки яким забезпечується можливість формування професійної культури педагогів.

Варто зазначити, що Професійний стандарт за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти» також втілює сучасний підхід до визначення переліку та опису загальних і професійних компетентностей вчителя [13]. До загальних компетентностей, згідно з цим документом, увійшли громадянська, соціальна, культурна, лідерська та підприємницька.

Професійні компетентності мають такі різновиди: мовно-комунікативна; предметно-методична; інформаційно-цифрова; психологічна; емоційно-етична; педагогічне партнерство; інклюзивна; здоров'язберезувальна; проєктувальна; прогностична; організаційна; оцінювально-аналітична; інноваційна; здатність до навчання впродовж життя [14].

Професійний стандарт дозволяє педагогічним працівникам визначати чіткі орієнтири розвитку власної педагогічної культури як професійної, а також запобігає ризикам необ'єктивного оцінювання професійних компетентностей вчителів під час їхньої атестації та сертифікації.

Слід звернути увагу на те, що в останні роки до переліку професійних педагогічних умов були долучені інформаційно-практичні вміння: володіння способами та прийомами інноваційної діяльності. Це вимагає нових засобів їх формування та розвитку. Саме інноваційні процеси виступають у якості такого засобу, розвиваючи педагогічну культуру вчителів ліцеїв, виступають як необхідний атрибут їх професійної діяльності. Освіта – основа розвитку особистості, визначальний чинник життєдіяльності суспільства, відтворює його потенціал. Відповідно має

постійно оновлюватися її зміст, вимоги до її якості. Інноваційність освітнього пошуку – один із найбільш дієвих засобів забезпечення цього процесу, який створює умови для розвитку особистості, реалізації її творчих здібностей, удосконалює педагогічну культуру вчителів. Позитивний досвід названих форм може використовуватися для розвитку педагогічної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи як професійної діяльності в інноваційному освітньому середовищі.

Педагогічні умови розвитку інноваційної компетентності як високого рівня педагогічної культури та готовності вчителів ліцеїв до професійної діяльності в інноваційному освітньому середовищі, що використовуються на кожному етапі реалізації інноваційного процесу, повинні забезпечити досягнення необхідних результатів за найменших витрат фінансів, часу та інших ресурсів. Залежно від особливостей новації в системі методичної роботи ефективними можуть бути різні методи її реалізації. Важливо, щоб учасники інноваційного процесу мали їх у своєму арсеналі, уміли маневрувати ними залежно від ситуації.

Тенденція впровадження у процес навчання інтерактивних технологій стала прогресивним кроком у переході від репродуктивного до активного способу здійснення освітнього процесу, який передбачає розвиток педагогічної культури та взаємодію на основі партнерських відносин.

Фундаментальним орієнтиром розвитку мовно-комунікативної професійної компетентності педагога вважаємо питання ефективності навчання шляхом взаємодії, діалогу. Варто зазначити, що сутність інтерактивного навчання полягає у тому, що освітній процес організований таким чином, що всі його учасники виявляються залученими у процес пізнання, вони мають можливість розуміти і рефлексувати із приводу того, що вони знають і думають. Спільна діяльність педагогів та учнів у процесі пізнання, освоєння навчального матеріалу означає, що кожен робить особистий внесок у цей процес, йде обмін знаннями, ідеями, способами діяльності. Якщо це відбувається в атмосфері доброзичливості та взаємної підтримки, то дозволяє не лише отримувати нові знання, але й розвивати пізнавальну діяльність, переводити її на більш високі форми взаємодії та інтеграції.

Прогностична компетентність дозволяють побудувати траєкторію навчання, визначити його результати, уникнути помилок і, таким чином, підвищити результативність освітнього процесу.

На нашу думку, прогностичні уміння високого рівня є запорукою розвитку педагогічної культури вчителів та професійного успіху, оскільки

дають можливість вирішувати актуальні для функціонування і розвитку професійної діяльності педагогів завдання: передбачення майбутніх змін у розвитку об'єкта; з'ясування шляхів удосконалення об'єкта; визначення короткострокових та довгострокових перспектив розвитку об'єкта; проектування розвитку психологічних процесів; отримання та координацію випереджальної інформації.

У нашому розумінні педагогічні умови розвитку професійної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи – це цілеспрямовано створене психолого-педагогічне середовище, що сприяє розвитку педагогічної культури вчителів як професійної діяльності в інноваційному освітньому середовищі, і сукупність заходів (засобів, об'єктивних можливостей) освітнього процесу, які забезпечують досягнення мети.

Власне зовнішні умови не можуть істотно вплинути на процес розвитку професійної культури вчителя, а потрібне системне поєднання зовнішніх умов з внутрішніми мотивами. Проте освітнє середовище закладів освіти, взаємодія його суб'єктів, ціннісно-мотиваційні відносини, процеси, які в ньому відбуваються, здатні впливати на готовність вчителя до розвитку педагогічної культури, а в кінцевому результаті, за прогнозуванням – визначати траєкторію його подальшого руху.

Першочерговим завданням при вирішенні розробки експериментальної системи розвитку професійної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи, формування їх готовності до фахової діяльності в інноваційному освітньому середовищі вважаємо чітке виокремлення педагогічних умов розвитку професійної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи.

Проведений аналіз наукової літератури та стану організації методичної роботи у ліцеях Кременчука дозволив виокремити такі педагогічні умови розвитку професійної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи:

- уніфікація та інтеграція методичної діяльності з розвитку професійної культури вчителів ліцеїв шляхом створення єдиного центру (платформи), що розробляє і планує цю діяльність, керує нею і здійснює постійний моніторинг результативності;

- створення на базі цієї платформи навчально-методичного середовища, яке мотивує і стимулює вчителів ліцеїв до розвитку професійної культури;

- організація завдяки цій платформі ефективного обміну досвідом між ліцеями, методичними напрацюваннями у певних галузях знань;

- активне залучення вчителів ліцеїв до ознайомлення з надбаннями передової навчально-методичної інноватики.

Обґрунтування й розробка педагогічних умов ґрунтується на положеннях системного і компетентнісного наукових підходів. Системний підхід дозволяє визначити педагогічні умови розвитку професійної культури вчителів ліцеїв як цілісну систему. Завдяки компетентнісному підходу реалізується розгляд професійної культури вчителів ліцеїв як сукупності певних компетенцій.

Отже, розглянемо першу педагогічну умову забезпечення розвитку професійної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи – уніфікацію та інтеграцію методичної діяльності з розвитку професійної культури вчителів ліцеїв шляхом створення єдиної платформи, що розробляє і планує цю діяльність, керує нею і здійснює постійний моніторинг результативності.

Вважаємо, що вона пов'язана з необхідністю подолати розбіжності між організацією методичної діяльності, що має на меті підвищення професійної культури вчителів, у різних закладах профільної освіти міста. Створення єдиного центру дозволяє сконцентрувати зусилля, вибудувати чітку стратегію розвитку професійної культури, організувати постійний моніторинг процесу, об'єктивне оцінювання його результативності. Така єдина платформа може бути створена на базі Кременчуцького міського науково-методичного центру Кременчуцької міської ради (КНМНЦ). Діяльність у цьому напрямку задекларована у нормативних документах центру, що уможливорює швидко і ефективно організувати платформи з розвитку професійної культури вчителів ліцеїв на його базі. Також цьому сприяє налагоджена система комунікації КМНМЦ із закладами профільної загальної середньої освіти.

Друга педагогічна умова – створення на базі цієї платформи навчально-методичного середовища, яке мотивує і стимулює вчителів ліцеїв до розвитку професійної культури – передбачає організацію спеціальної постійно діючої системи семінарів/вебінарів і тренінгів для вчителів ліцеїв, спрямованої на підвищення мотивації до професійного росту і реалізації, розвиток професійних компетенцій і педагогічної культури.

Третьою педагогічною умовою є організація завдяки цій платформі ефективного обміну досвідом між ліцеями, методичними напрацюваннями у певних галузях знань, що передбачає організацію круглих столів з обміну досвідом. Тематика круглих столів пов'язана зі специфікою роботи з певними профілями підготовки у ліцеях.

Четверта педагогічна умова – активне залучення вчителів ліцеїв до ознайомлення з надбаннями передової навчально-методичної інноватики – передбачає системне інформування вчителів ліцеїв про нові методичні розробки провідних освітніх закладів щодо розвитку педагогічної культури, організацію виставок (зокрема, віртуальних) методичної літератури, запрошення до викладання на базі платформи відомих українських освітян, зокрема, представників закладів післядипломної освіти та підвищення педагогічної кваліфікації.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Отже, розвиток педагогічної культури вчителів забезпечується чітким і своєчасним вирішенням психолого-педагогічних та організаційних питань, комплексним проектуванням відповідних впливів на особистість педагога, що забезпечують високу результативність освітнього процесу. Керівництво цим процесом має носити цілісний, системний характер, здійснюватися за логічною програмою, що враховує як індивідуальні особливості педагога, так і матеріально-технічні, дидактичні й організаційні умови ЗЗСО. Розроблена система педагогічних умов, на нашу думку, створює необхідне підґрунтя для розвитку професійної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи.

Перспективи подальших досліджень. Представлені результати досліджень є підготовчим етапом для експериментальної перевірки ефективності змісту і технології розвитку педагогічної культури вчителів ліцеїв у системі методичної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] В. К. Буряк, *Педагогічна культура: теоретико-методологічний аспект*. Київ, Україна: Деміург, 2005, 232 с.
- [2] В. М. Гриньова, *Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти)*. Київ, Україна, 2000, 417 с.
- [3] Ю. В. Смаковський, «Педагогічна культура вчителя як наукова проблема», *Вісник Дніпропетровського ун-ту ім. Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*, № 2(12), с. 290–294, 2016.
- [4] О. М. Попенко, «Професійна культура вчителя як інтеграційна якість особистості педагога-професіонала», *Наукові записки Ніжинського держ. ун-ту ім. Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки»*,

№ 1, с. 44–49, 2012.

- [5] В. В. Радул, В. О. Кравцов, і М. В. Михайліченко, *Основи професійного становлення особистості сучасного вчителя: навч. посіб.* Кіровоград, Україна: Імекс-ЛТД, 2007, 252 с.
- [6] Г. В. Горбачова, «Професійна культура вчителя як особистісний і соціальний феномен», Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта, № 6, с. 16–19, 2008. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-06/08gavpsp.pdf>
- [7] Н. А. Сегеда, «Акмеологічний дискурс аксіосфери професійного зростання педагога», *Педагогічна освіта: теорія і практика: зб. наук. праць*; Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка; Ін-т педагогіки НАПН України; В. М. Лабунець, Ред., Вип. 23(2), ч. 1, с. 192–198, 2017. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://pedosv.kpnu.edu.ua/issue/view/11368>
- [8] І. І. Горбачова, «Практика оволодіння вчителями знаннями і вміннями професійної компетентності в системі методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів», *Управлінські та психологічні аспекти професійної підготовки фахівців в умовах інноваційного розвитку освіти: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (Харків, 20 квіт. 2016 р.)*; Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, ч. I, с. 111–116, 2016.
- [9] А. В. Семенова, *Словник-довідник з професійної педагогіки*; А. В. Семенова, Ред. Одеса, Україна: Пальміра, 2006, 221 с.
- [10] А. В. Литвин, *Методологічні засади поняття «педагогічні умови»: на допомогу здобувачам наукового ступеня*; Львівський НПЦ ПТО. Львів, Україна: СПОЛОМ, 2014, 76 с.
- [11] Т. Є. Гончаренко, «Роль педагогічних умов у забезпеченні якості професійної підготовки майбутніх інженерів-програмістів у технічному університеті», *Теорія і практика управління соціальними системами*, № 1, с. 105–113, 2015. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://tipus.khpi.edu.ua/article/view/40036>
- [12] Концепція нової української школи. *Міністерство освіти і науки України*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>
- [13] Міністерство освіти і науки України. (2018, Лип. 16). *Наказ № 776, «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>

- [14] Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. (2020, Груд. 23). Наказ № 2736-20, «Про затвердження Професійного стандарту за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", "Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)"». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR DEVELOPMENT OF LYCEUM TEACHERS' PROFESSIONAL CULTURE IN THE METHODOLOGICAL WORK SYSTEM

Tamara Sorochan,

doctor of pedagogical sciences, professor,
director of Postgraduate Education Central Institute
SIHE «University of Education Management».
Kyiv, Ukraine.

 <https://orcid.org/0000-0002-4704-2385>
anprof@ukr.net

Olena Bilonozhko,

director Kremenchuk gymnasium N 1
Kremenchuk City Council Kremenchuk District
Poltava Region.

Kremenchuk, Ukraine.

 <https://orcid.org/0000-0001-9845-0277>
obilonozhko510@gmail.com

Abstract. The article formulates and substantiates the pedagogical conditions for the development of professional culture of lyceum teachers in the system of methodical work. It is determined that the pedagogical conditions for the development of professional culture of lyceum teachers in the system of methodical work is a purposefully created psychological and pedagogical environment that promotes the development of pedagogical culture of teachers as a professional activity in innovative educational environment and a set of measures (means, objective opportunities), that ensure the achievement of the goal. The pedagogical conditions for the development of professional culture of lyceum teachers in the system of methodical work include: unification and integration of methodological activities for the development of professional culture of lyceum teachers by creating a centre (platform) that develops and plans this activity, manages it and constantly monitors performance; creation on

the basis of this platform of the educational and methodical environment which motivates and stimulates lyceum teachers to development of professional culture; organization thanks to this platform of effective exchange of experience between lyceums, methodical developments in certain fields of knowledge; active involvement of lyceum teachers in getting acquainted with the achievements of advanced educational and methodological innovation. Substantiation and development of pedagogical conditions is based on the provisions of systematic and competency-based scientific approaches. The system approach allows defining pedagogical conditions of development of professional culture of lyceums teachers as integral system. Due to the competence approach, the professional culture of lyceum teachers is considered as a set of certain competencies. The developed system of pedagogical conditions creates the necessary basis for the development of professional culture of lyceum teachers in the system of methodical work.

Keywords: professional culture development; lyceum teachers; methodical work system; pedagogical conditions; psychological and pedagogical environment; educational and methodical innovation.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ УЧИТЕЛЕЙ ЛИЦЕЕВ В СИСТЕМЕ МЕТОДИЧЕСКОЙ РАБОТЫ

Сорочан Тамара Михайловна,

доктор педагогических наук, профессор,
директор Центрального института последипломного образования
ГУВО «Университет менеджмента образования».
Киев, Украина.

 <https://orcid.org/0000-0002-4704-2385>
anprof@ukr.net

Белоножко Елена Викторовна,

директор Кременчугской гимназии № 1
Кременчугского городского совета
Кременчугского района Полтавской области.
Кременчук, Украина.

 <https://orcid.org/0000-0001-9845-0277>
obilonozhko510@gmail.com

Аннотация. В статье сформулированы и обоснованы педагогические условия развития профессиональной культуры учителей лицеев в системе методической работы. Определено, что педагогические

условия развития профессиональной культуры учителей лицеев в системе методической работы – это целенаправленно созданная психолого-педагогическая среда, способствующая развитию педагогической культуры учителей как профессиональной деятельности в инновационной образовательном среде, и совокупность мер (средств, объективных возможностей) образовательного процесса, обеспечивающих достижение цели. К педагогическим условиям развития профессиональной культуры учителей лицеев в системе методической работы относятся: унификация и интеграция методической деятельности по развитию профессиональной культуры учителей лицеев путем создания единого центра (платформы), разрабатывающей и планирующей эту деятельность, руководящей ею и осуществляющей постоянный мониторинг результативности; создание на базе этой платформы учебно-методической среды, которая мотивирует и стимулирует учителей лицеев к развитию профессиональной культуры; организация благодаря этой платформе эффективного обмена опытом между лицеями, методическими наработками в определенных областях знаний; активное привлечение учителей лицеев к ознакомлению с достижениями передовой учебно-методической инноватики. Обоснование и разработка педагогических условий базируется на положениях системного и компетентностного научных подходов. Системный подход позволяет определить педагогические условия развития профессиональной культуры учителей лицеев как целостную систему. Благодаря компетентностному подходу реализуется рассмотрение профессиональной культуры учителей лицеев как совокупности определенных компетенций. Разработанная система педагогических условий создает необходимую основу для развития профессиональной культуры учителей лицеев в системе методической работы.

Ключевые слова: развитие профессиональной культуры; учителя лицеев; система методической работы; педагогические условия; психолого-педагогическая среда; учебно-методическая инноватика.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] V. K. Buriak, *Pedahohichna kultura: teoretyko-metodolohichni aspekt.* Kyiv, Ukraina: Demiurh, 2005, 232 s.

- [2] V. M. Hrynova, *Formuvannya pedahohichnoi kultury maibutnoho vchytelia (teoretychnyi ta metodychnyi aspekty)*. Kyiv, Ukraina, 2000, 417 s.
- [3] Yu. V. Smakovskiy, «Pedahohichna kultura vchytelia yak naukova problema», *Visnyk Dnipropetrovskoho un-tu im. Alfreda Nobelia. Seriiia «Pedahohika i psykhologhiia»*. Pedahohichni nauky, № 2(12), s. 290–294, 2016.
- [4] O. M. Popenko, «Profesiina kultura vchytelia yak intehratsiina yakist osobystosti pedahoha-profesionala», *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzh. un-tu im. Mykoly Hoholia. Seriiia «Psykhologo-pedahohichni nauky»*, № 1, s. 44–49, 2012.
- [5] V. V. Radul, V. O. Kravtsov, i M. V. Mykhailichenko, *Osnovy profesiinoho stanovlennia osobystosti suchasnoho vchytelia: navch. posib.* Kirovohrad, Ukraina: Imeks-LTD, 2007, 252 s.
- [6] H. V. Horbachova, «Profesiina kultura vchytelia yak osobystisnyi i sotsialnyi fenomen», *Pedagogika, psihologiya i mediko-biologicheskie problemy fizicheskogo vospitaniya i sporta*, № 6, s. 16–19, 2008. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-06/08gavpsp.pdf>
- [7] N. A. Seheda, «Akmeolohichniy dyskurs aksiosfery profesiinoho zrostantia pedahoha», *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka: zb. nauk. prats; Kamianets-Podilskyi nats. un-t im. Ivana Ohienka; In-t pedahohiky NAPN Ukrainy; V. M. Labunets, Red., Vyp. 23(2), ch. 1, s. 192–198, 2017. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://pedosv.kpnu.edu.ua/issue/view/11368>*
- [8] I. I. Horbachova, «Praktyka ovolodinnia vchyteliamy znanniamy i vminniamy profesiinoy kompetentnosti v systemi metodychnoy roboty zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv», *Upravlinski ta psykhologichni aspekty profesiinoy pidhotovky fakhivtsiv v umovakh innovatsiinoho rozvytku osvity: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf., (Kharkiv, 20 kvit. 2016 r.); Kharkiv: KhNPU im. H. S. Skovorody, ch. I, s. 111–116, 2016.*
- [9] A. V. Semenova, *Slovnyk-dovidnyk z profesiinoy pedahohiky*; A. V. Semenova, Red. Odesa, Ukraina: Palmira, 2006, 221 s.
- [10] A. V. Lytvyn, *Metodolohichni zasady poniattia «pedahohichni umovy»: na dopomohu zdobuvacham naukovooho stupenia*; Lvivskiy NPTs PTO. Lviv, Ukraina: SPOLOM, 2014, 76 s.
- [11] Т. Є. Гончаренко, «Роль педагогічних умов у забезпеченні якості професійної підготовки майбутніх інженерів-програмістів у технічному університеті», *Теорія і практика управління соціальними системами*, № 1, с. 105–113, 2015. [Електронний ресурс].

Доступно: <http://tipus.khpi.edu.ua/article/view/40036>

- [12] Kontsepsiia novoi ukrainskoi shkoly. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>
- [13] Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2018, Lyp. 16). Nakaz № 776, «Pro zatverdzhennia Kontsepsii rozvytku pedahohichnoi osvity». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
- [14] Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy. (2020, Hrud. 23). Nakaz № 2736-20, «Pro zatverdzhennia Profesiinoho standartu za profesiiamy "Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity", "Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity", "Vchytel z pochatkovoї osvity (z dyplomom molodshoho spetsialista)"». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>

*Стаття надійшла до редакції
10 вересня 2021 року*